

Арзуманова К.Р., здобувач вищої освіти факультету менеджменту,
групи МЕН 3/2
Миколаївський національний аграрний університет

РОЗВИТОК ЗЕРНОВИРОБНИЦТВА В АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ ПРИЧОРНОМОРЬСЬКОГО РЕГІОНУ

Україна є країною з розвиненими традиціями землеробства, сукупність агрокліматичних факторів і високу якість земельних ресурсів сприяють вирощуванню зернових культур, зокрема пшениці. Пшениця - найбільш популярна сільськогосподарська культура, в провадженні якої щорічно задіяно більше половини всіх сільськогосподарських підприємств України. У структурі виробництва зернових культур частка пшениці становить 40-50%. Незважаючи на якісний потенціал ярих сортів, в Україні переважає вирощування озимої пшениці. В середньому за останні п'ять років частка озимих складала 95,3% в загальному валовому зборі культури.

Початком формування реального зернового ринку можна вважати 1995-96 роки, коли було дозволено приватизувати більше 400 підприємств системи хлібопродуктів і вперше незалежні приватні компанії почали експорт зернових. З цього моменту частка приватних експортерів на зерновому ринку неухильно росла, вже до 2000 року вони фактично витіснили державних операторів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Треба відзначити, що проблеми формування аграрних підприємств присвячені роботи таких учених, як С.Л. Ганначенко [1], С.М. Кваша, М.М. Ільчук, І.А. Коновал [2], П.Т. Саблук [3] тощо. В їхніх роботах розглянуті питання становлення і регулювання зернового ринку, створення ефективної системи збуту продукції.

Серед компаній, які вийшли на провідні ролі в експорті зерна можна назвати: «Нібулон», «Кернел», «Серна», «Миронівський хлібопродукт», «Райз». Відзначимо, що подібні процеси є результатом формування в Україні великих агропромислових холдингів, в тому числі, і на базі торговельних структур.

В цей же час на ринку відбувалися процеси активної консолідації зернової інфраструктури приватними компаніями: елеваторів, хлібоприймальних пунктів. Відзначимо, що нові об'єкти не тільки перекупалися учасниками ринку, а й будувалися заново.

В даному контексті слід зауважити, що намітилася тенденція до нарощування провідними експортерами портових потужностей зі зберігання і перевалки зернових культур. Наявність власної інфраструктури дозволяє їм не залежати від державних портів і посередників, вигравати як на перевалці транзитного зерна, так і підвищенні конкурентоспроможності власного, маючи перевагу в 10-20 дол. США на тонні (ця сума, однак, включає витрати

на перевалку). Лідером в даному напрямку є агрохолдинг «Нібулон», активно розширює свою власну портову інфраструктуру.

Подібні тенденції також сприяли реалізації експортного потенціалу пшениці, з огляду на те, що в загальних постачаннях зернових культур на зовнішні ринки пшениця грає головну роль, так в середньому за період з 2000 по 2016 роки її питома вага була 57% . Крім пшениці, значні обсяги в експорті зернових культур з України традиційно займають дві культури: ячмінь і кукурудза[1].

Основною метою нарощування зернового виробництва в Причорноморському регіоні мало стати формування кормового фундаменту для розвитку тваринництва, для чого були створені численні комбикормові підприємства. При цьому альтернативні канали реалізації зерна практично не розглядалися і не розвивалися. Так, існуюча на той момент інфраструктура ринку, фізично обмежувала експортний потенціал рівнем в 5-7 млн. т зерна на рік. У наступні роки з еволюцією інфраструктури ринку зовнішньоекономічна діяльність продовжувала залишатися визначальним фактором, впливаючи на структуру і розвиток, як зернового виробництва, так і агропромислового сектора в цілому. Це дозволило Україні вийти на лідируючі позиції серед країн-експортерів зернових культур. При цьому виробничий і експортний потенціал в повному обсязі так і не розкрився.

Крім об'єктивних причин, пов'язаних з виробничою сферою, стримуючим фактором розвитку зернового ринку залишалася певна непослідовність і непередбачуваність нормативно-правових рішень в сфері АПК. Не до кінця чіткі і прозорі податкові, митні, санітарні та ветеринарні правила, які передбачають надмірне бюрократичне вплив породжене корупцією.

Періодичне адміністративне регулювання економіки з введенням економічно необґрунтованих обмежень і заборон: ліцензування і квотування експорту зернових, і перш за все пшениці. Подібне обмеження експорту зернових в 2007/08 призвело до великого розриву між внутрішніми і світовими цінами на сільгосппродукцію[2].

Зниження прибутковості зернових культур внаслідок введених експортних обмежень, змусило сільгоспвиробника переключитися на вирощування інших с.-х культуру при цьому істотно знизити посіви зернових культур. Так в 2010-2011рр. посіви озимої пшениці скоротилися до рекордно низького рівня в 5,3 і 6,0 млн. га[3].

У наступні роки скасування експортних обмежень і висока кон'юнктура світового ринку зернових визначили нарощування площі сівби озимої пшениці в 2016. до 6,9 млн. га. Дане нарощування в сукупності з рядом сприятливих чинників дозволили зібрати рекордний за час незалежності України врожай пшениці - 25,9 млн. т, в тому числі 25,1 млн. т озимої пшениці.

Слід зазначити, що в даний час фактор адміністративного втручання у функціонування ринку прямо впливає на масштаби виробництва пшениці.

Так під урожай озимої пшениці поточного 2017-2018 було посіяно 8,4 млн. га або на 4,5% менше в порівнянні з минулим роком. Правда, частково завдяки хорошим метеоумови, поточний урожай озимої пшениці може скласти 20,5-21,0 млн. т., Що на 15% більше валового збору 2016р.

Інформаційні джерела

1. Економіка виробництва зерна (з основами організації і технології виробництва) : моногр. / [Бойко В.І., Лебідь Є.М., Рибка В.С. та ін.] ; за ред. В. І. Бойка.
2. Формування і розвиток ринку зерна в Україні / [Шпикуляк О.Г., Воскобійник Ю.П., Саблук Р.П. та ін.]
3. Стратегічні напрями розвитку сільського господарства України на період до 2020 року ; за ред. Ю.О. Лупенка, В.Я. Месель-Веселяка.
4. Петриченко В.Ф. Стратегічні напрями розвитку аграрного сектору економіки на період до 2020 року / В. Ф. Петриченко // Економіка АПК.

Баграмян А.А., здобувач вищої освіти факультету менеджменту групи МЕН 3/2

Миколаївський національний аграрний університет

ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ПРОДУКЦІЇ РОСЛИННИЦТВА: ІННОВАЦІЙНИЙ ПІДХІД

Ефективність виробництва – це економічна категорія, що відображає сутність процесу розширеного відтворення. Категорія ефективності розглядається у двох аспектах: як результати виробництва із певними кількісними і якісними параметрами, а також як обсяг витрат, що зумовили появу цих результатів. При цьому слід враховувати наступні підходи до визначення ефективності: 1) ресурсний – економічні результати зіставляються з обсягами виробничих ресурсів, що використовуються у процесі виробництва; 2) витратний – економічні результати порівнюють звиробничими витратами, які безпосередньо пов'язані з їх досягненням; 3) ресурсно-витратний – проводиться економічна оцінка наявних ресурсів та витрат.

Необхідно розрізняти поняття «ефект» (результати) і «ефективність». Ефект – це результат тих чи інших заходів, які здійснюються в сільськогосподарському виробництві. Він характеризується підвищенням урожайності сільськогосподарських культур. Ефективність виробництва визначається як відношення ефекту (результату) до витрат (ресурсів), що забезпечили цей результат.

Процес виробництва продукції рослинництва ґрунтується на принципі взаємодії трьох чинників: робочої сили, засобів та предметів праці. Результативність виробництва залежить від рівня ефективності такої